

LA CASA GLÒRIA

(2a campanya d'excavació)

JOSEP PASCUAL BENEYTO. Arqueòleg MAOVA.

En la passada campanya d'excavació (en el vial central), del sector III del Polígon Industrial de Bocairent, campanya que es va desenvolupar durant els dies 24 de maig i el 7 de juny de l'any 2002, quedaren localitzades dues estructures en el tall (vial-parcel·la 10) (vegeu plànol de referència). Aquestes estructures, per les restes que pogue-

Foto aèria.

ren recollir, semblaven de cronologies diverses. Per una banda teníem una petita (sitja) –estructura número 3– amb materials possiblement ibèrics i una estructura allargassada (semblant a les excavades en esta campanya), amb materials possiblement del Bronze Recent (tardà)-Bronze Final –estructura número 4.

Tal com indicàrem en l'Informe Sol·licitud d'Excavació, que remeterem a la Direcció General de Patrimoni perquè ens concedira el preceptiu permís d'excavació, allò que havíem de fer era per una banda excavar estes dos estructures i paral·lelament seguir els treballs d'anivellament (havien de rebaixar la superfície de part de la parcel·la 10 a nivell del vial central-sector A- (uns 2 metres aproximadament) (veure plànol de la parcel·la), per si de cas es localitzava alguna nova estructura procedir també a excavar-la.

Les tasques de seguiment produïren els següents resultats: -Des del 15 d'octubre fins el 30 del mateix mes van haver dues grans màquines excavadores que anivellaren el sector A de la Parcel·la 10. Aquest anivellament provocà la localització de 5 estructures clarament definides (7,8,9,10 i 11), així com

dos taques de morfologia poc regular i de poca potència que no sabem ben bé de què es tractava (5 i 6). Totes elles foren localitzades en la meitat oest del sector A de la parcel·la 10. L'excavació d'urgència va ser financada per l'Empresa RGA INVER S.A. d'Ontinyent, promotora i propietària de la parcel·la 10. Comptarem amb el suport desinteressat del Servei Arqueològic d'Ontinyent i del seu Director Agustí Ribera, i amb una equip format per qui signa aquest article com Arqueòleg-Director de l'Excavació, Antoni Solbes (estudiant d'arqueologia), i de dos obrers posats per l'Empresa Promotora.

Les estructures les trobàrem excavades sobre la sedimentació natural d'aquesta zona; les estructures més recents (de possible cronologia romana), sobre argiles taronja, i les estructures més antigues localitzades a cotes inferiors sobre tap directament. L'excavació ha seguit a grans trets el mètode Harris, adaptant-lo per les peculiars característiques d'aquestes estructures.

En primer lloc retiràrem el sediment superficial, terra de conreu, utilitzant una retroexcavadora, passant posteriorment a excavar manualment per unitats estratigràfiques les estructures. –Les estructures que localitzàrem, fruit dels treballs de seguiment, foren descobertes per les màquines excavadores al retirar la terra de conreu-. Fotografiant cada una de les unitats estratigràfiques, arreblegant mostres de sediments, carbons, i restes arqueològics. Així com dibuixant cada una de les unitats estratigràfiques. Utilitzàrem garbell doble, i empràrem l'aigua en ocasions en el procés de garbellat de les dues estructures prehistòriques (això ens va permetre localitzar unes poques llavors). També hem fotografiat (fotos i diapositives) i dibuixat (plantes i seccions) les estructures. Per últim, hem fet un plànol (planta) situant-les totes en relació amb les parcel·les i els vials del sector III del Polígon Industrial de Bocairent, i en relació amb les estructures excavades en la passada campanya, efectuada sobre el vial central durant els mesos de maig i juny.

LES ESTRUCTURES

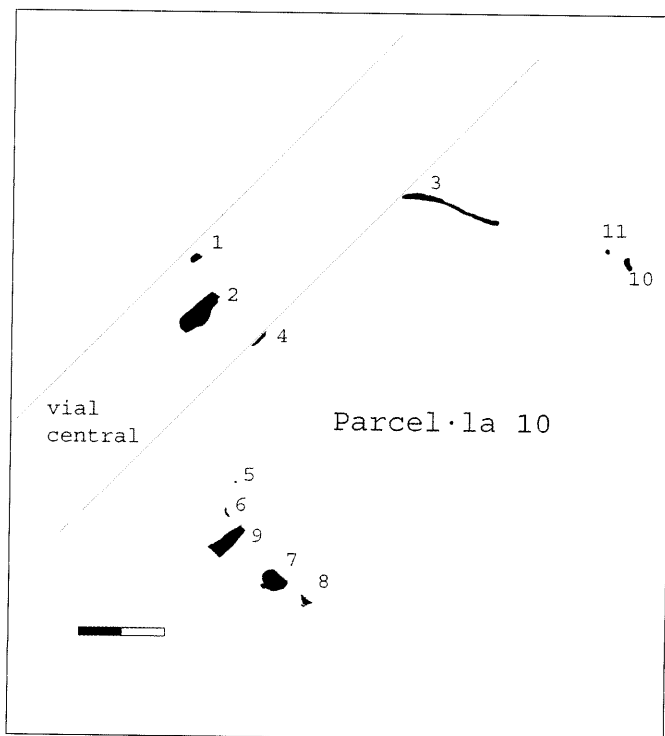
Estructura 3

Es tracta d'una estructura allargassada d'uns 11,20 metres de llargària per una amplària màxima de 0,46 mts i uns 0,20 mts de profunditat màxima. En un primer moment (com hem afirmat anteriorment), allò que trobàvem retallat (en secció), en el marge de la parcel·la 10 amb el vial central, semblava una fossa-sitja, però després al començar a excavar-la ens n'adonàrem que era una espècie de sequiola (que poguerem vore bé al netejar tota la superfície, un espai de 15 metres per 5 metres). Ens n'adonàrem que presentava una planta allargassada, com una sèquia. El farcit és uniforme, marró obs-

cur, cohesionat, amb una porositat mitjana, poca fracció, i alguns carbons de petit tamany. Els materials han estat escassos, la majoria ceràmics (atípics i alguna vora) a torn, algun fragment decorat amb línies i un fragment de metall (bronze).

Estructura 4

Estructura que trobarem retallada en el marge de la parcel·la 10 amb el vial central. Aquesta la localitzarem al netejar el tall després de construir una caseta de la llum. La trobem pràcticament arrasada, segurament pels treballs d'abancament, ja que es troba en la línia de riba (bancal). Allò primer que femem va ser netejar la terra superficial, terra de conreu, a l'efectuar açò ens adonarem que pràcticament no ens quedava estructura. Tan sols ens restava 3'20 metres de llargària per 0'40 metres d'amplària per 0'40 metres de potència. Només restava una petita porció d'estructura; el farcit era uniforme, marró obscur argilenc, poca fracció, alguns carbons i malgrat el poc sediment un bon nombre de materials ceràmics. La majoria atípics, però també existeixen algunes vores. Els materials semblen similars als de les estructures 1 i 2 de l'an-

Planta general.

terior campanya, que efectuarem durant els mesos de maig i juny al vial central.

Estructura 5

Petita estructura, possible fons d'una sitja, uns 4 cms de potència, en la qual localitzarem unes poques restes que ens semblen similars als de les estructures número 4, 2 i 1. Tan sols restava un poc de sediment, molt fosc.

Estructura 6

Petita estructura de forma lenticular, de 5 cms de potència, amb sediment poc compacte, molt obscur amb carbons de petit tamany i cendres. Els materials han estat escassos, però tots de cronologia clarament romana.

Estructura 7

Fossa de forma irregular, amb una zona central més deprimida (fins més d'1 metre, front als 40-60 cms de la zona perimetral, de la qual conservem una bona part. Conservem una fossa amb les següents dimensions: 3,21 mts per 3,24 mt. Presentava una potència d'uns 1,19 mts en la zona més deprimida. És l'estructura de farcit més complex. A pesar d'aquesta suposada complexitat, queda resumit de manera clara i entenedora de la següent manera:

-Troblem dos UE, 7001 i la 7002, molt afectades pels treballs agrícoles; les dues presenten un farcit poc uniforme, poc compacte, de color marró obscur amb taques de cendres i altre de argiles de color taronja, alguns còdols i blocs, i abundants carbons. Els materials abundantíssims, la majoria romans però també prehistòrics, islàmics, moderns i contemporanis. La diferència entre estes dos UE la trobem en què, en la més superficial les característiques esmentades són més evidents. Per contra, la UE 7002 té el sediment més uniforme, es troba menys afectada pels treballs agrícoles (o siga, que és més coherent). Aproximadament 40 cms, presents en tota la superfície de la fossa. Es tracta de la UE 7003, en diferent grau d'afectació, segons siga més o menys superficial.

-UE 7003, és la dominant en tota l'estructura, molt uniforme marró molt obscura amb alguna taca de cendres, poca fracció (poques graves, alguns blocs i còdols), molts carbons abundantíssims materials (majoritàriament romans prehistòrics). Sobretot ceràmiques, però també vidre, fauna i metall (fibula, claus, i d'altres), pedra (polida i sílex) i llavors de cereals. Aquesta UE, la trobem en tota la superfície de la fossa, i presenta uns 70 cms de potència, fins quasi la base. Aquesta es veu interrompuda cap a l'oest, per la UE 7004, que és una bossada de sediment cendrós, sense fracció i amb escassos materials.

Existeixen unes UEs, amb diferències significatives, de contacte amb la base de la fossa, la UE 7005, sota la UE 7004, i la UE 7008, sota la UE 7003. Les dues tenen una potència d'uns 7-10 cms, sense quasi materials.

Estructura 8

Fossa (conservada en una meitat), que reconeguèrem perfectament en el tall que va quedar, tall est, però per contra en planta (quasi no s'havia rebaixat, tan sols uns pocs centímetres), no la veiem bé. Tenia en planta una forma poc clara, ara sabem que açò es devia que part d'ella es trobava afectada pels treballs agrícoles, els forcats així com forats per plantar arbres (l'últim conreu existent era pruners). Les seues dimensions són: 1,80 mts. de diàmetre i 0,58 mts de potència. La seua planta seria circular, però la trobem afectada pel tall i per un forat per plantar un arbre.

Hem distingit principalment tres unitats estratigràfiques positives:

UE 8001. Molt afectada, poc compacta, de color marró clar, terra vegetal amb algunes taques cendroses, alguns blocs i còdols, materials variats, majoritàriament ceràmica, de cronologia romana però també altres islàmics, així com algun material contemporani (ceràmica i vidre) 8 cms de potència. UE 8002. Unitat més uniforme, de color marró obscur, amb algunes taques clares (argiles), compacte, amb carbons, poca fracció (alguns còdols), materials majoritàriament ceràmics de cronologia romana, també fauna i algun vidre, però també

Imatges de l'estructura 7.

d'altres prehistòrics (ceràmica feta a mà i sílex –un trapezi). 22 cms de potència.

UE 8003. Unitat molt uniforme, marró obscur, component argilec, poca fracció, abundància de carbons i materials de cronologia romana (majoritàriament ceràmica), així com alguns prehistòrics (ceràmica a mà). 28 cms de potència. L'estructura es troba afectada per una fosseta, que segurament es relaciona amb un forat per plantar arbres fruiters.

Estructura 9

Estructura de forma irregular, de 5,10 metres de longitud 1,38 m. d'amplària i 0,41 m. de potència, (segurament esta irregularitat es deu també en part a dos fets: que tan sols es tracta de la base de l'estructura i per altra banda que la trobem afectada pel nord i per l'est).

Hem distinguit tres Unitats Estratigràfiques positives:

UE 9001. Superfície de l'estructura, molt afectada, terra vegetal poc compacta i amb materials de cronologia diversa. 5 cms de potència.

UE 9002. Unitat molt compacta, de color marró cendrós, amb alguns blocs, còdols i escasses graves, molt cohesionat, amb algunes taques d'argiles taronja (lateral sud de l'estructura), component argilenca amb carbons. No presenta excessius materials, però la majoria són de cronologia romana,

encara que com en la resta d'estructures també tenim presència de ceràmiques fetes a mà. (26 cms de potència).

UE 9004. Unitat de compactat mitjana, de color gris/emblanquit, amb petits carbons, sense materials i sense cap fracció. Es tracta d'una petita cubeta localitzada en la zona central junt al límit nord de l'estructura. 10 cms de potència.

Estructura 10

Estructura que localitzarem en la base-nivell de la parcel·la 10. Es tracta d'una sitja de planta ovalada, excavada sobre el tap, amb 1,64 de longitud per 1 m. d'amplària i 0,68 de potència. El seu farcit ha estat uniforme: marró obscur, amb algunes petites taques clares en els laterals de l'estructura, molt cohesionat, amb poca fracció, (alguns blocs), i pocs materials (alguns petits fragments ceràmics així com trencalls i resquills de sílex). (58 cms). En la base hem individualitzat una unitat estratigràfica diferent a la que farceix majoritàriament l'estructura. Aquesta es caracteritza per una coloració clara, d'una potència d'uns 10-12 cms, i sense fracció i sense materials, sols han aparegut alguns petits carbons. (Es tracta de la base de la sitja).

Estructura 11

Petita cubeta d'uns 0,82 mts de diàmetre per 0,33m. de potència. El seu farcit ha esta uniforme: marró obscur, compacte, amb algun còdol i algunes graves, no massa abundants, gran component argilenca, escassos carbons (de petit tamany), i poquíssims materials (alguns fragments ceràmics atípics a mà, alguns trencalls i resquills i un poc de fauna).

CONCLUSIONS

Estructura 3 (Ibèrica)

Els materials molt fragmentats tenen poca rellevància. Només hem recuperat alguna vora i un fragment de metall (Bronze). La majoria de materials són fragments ceràmics atípics fets a torn de possible cronologia ibèrica, així com d'altres (UE superficial) de cronologia islàmica.

Estructures 4 i 5

(Prehistòriques, Possiblement Bronze Tardà)

La major part del materials que hem pogut recuperar han estat restes ceràmiques, molt fragmentades, però això sí: una part de la vaixel·la és de molt bona qualitat. Allò més significatiu (sense haver iniciat el treballs de laboratori), és l'existència d'algunes formes ceràmiques amb base plana massissa (peu massís). Les pastes estan molt curades, així com les superfícies brunyides les trobem en un percentatge important. La fauna és escassa. Els carbons són abundants.

Estructura 6

El seu petit tamany i el fet de trobar-se molt afectada ens dificulta poder saber de què es tracta, encara que possiblement

estem davant d'un abocador o bé d'una estructura de combustió. Els materials semblen de cronologia romana.

Estructures 7, 8 i 9 (Romanes)

Els materials més abundants procedeixen de l'estructura número 7. De tota manera, les hem agrupat, perquè a falta de treballs més intessos de laboratori, totes tres presenten característiques molt semblats. La majoria de materials són ceràmiques de cronologia romana, ceràmiques comunes tant de cocció reductora com oxidant, així com una bona quantitat de ceràmiques sigil·lates, alguns fragments de vidre, metall; junt a materials de cronologia prehistòrica, ens inclinem a moments possiblement del III mil·lenni (sempre amb cautela). Els més abundants han estat fragments ceràmics atípics, algunes vores, peces de sílex (trapezi), i una aixola de pedra polida. Els carbons han estat abundants, també hem localitzat algunes llavors en l'estructura número 7.

Estructures 10 i 11 (prehistòriques)

Els materials de les dues estructures han estat escassos, sols uns pocs fragments ceràmics, la majoria atípics i de petit tamany, així com alguna petita vora, alguns treballs i una majoria de resquills. A falta del pertinent estudi dels materials i tan sols amb una primera observació, sembla que estem davant d'unes estructures de cronologia molt diversa en un espai molt reduït. Començarien en un moment indeterminat (4 i 5) que podrien pertanyer a moments molt avançats de l'Edat del Bronze (Bronze Tardà). Hem trobat materials semblants als que localitzarem en l'excavació d'urgència del vial central durant els mesos de maig i juny del 2002.

Per altra banda, tenim les restes aparegudes a l'estructura número 3. A pesar de la fragmentació de les restes ceràmiques (pràcticament úniques restes), la seua factura i morfologia ens fa inclinar-nos a qualificar-los com de cultura ibèrica.

Les restes més abundants pertanyen a les estructures (7, 8 i 9), destacant per seu nombre la fossa 7. Les restes són majoritàriament d'època romana, encara que hi trobem altres de cronologia prehistòrica i islàmica. En les estructures 10 i 11, els materials són de poca entitat, i donen escassa llum sobre la seua concreta cronologia, encara que queda clara la seua adscripció a la prehistòria, segurament al III mil·lenni.

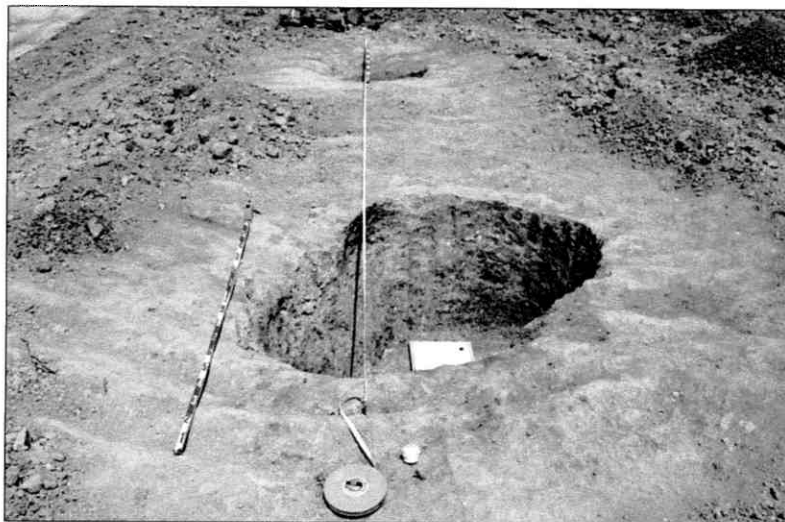
Per tot açò, considerem que la troballa més important és la pròpia existència del jaciment, ja que en un espai molt reduït trobem restes molt diverses: islàmiques per la zona més superficials, fosses-abocadors d'època romana, una estructura-sèquia d'època ibèrica, junt a d'altres segurament del Bronze Final i altres prehistòriques (possiblement III mil·lenni). Tot açò demostra la llarga ocupació d'aquest indret, i que es deu possiblement a la idoneïtat per l'agricultura d'aquestes terres.

Sembla que es tracta d'una zona (La Lloma-Casa Glòria), que es va veure molt afectada pels treballs d'abancament (segurament durant el S. XVI). Transformaren toda la zona, possiblement d'altres anteriors ho modificarem amb anterioritat. Suposem que en aquesta zona va haver un jaciment prehistòric, III mil·lenni, segurament sense continuïtat, va haver un establiment del Bronze Final, que no sabem si va perdurar fins Època Ibèrica. Aquesta zona (o millor part d'ella) fou escolli-

da com abocador d'una hipotètica Vil·la Romana, que no hem localitzat, però que pensem que es troba en cotes superiors (com d'altres de la zona), cap a la Finca de la Lloma. Els materials islàmics no són de suficient entitat per afirmar que va existir una Alqueria Islàmica, però ben bé en pugué haver una per està zona.

Totes les transformacions, afectaren obviament les restes estructurals anteriors, per tot açò sols hem pogut localitzar retalls, d'aquestes. Un exemple són les fosses abocadors, romanes afectades pels treballs agrícoles, forats d'arbres, forcats), de tota manera són les estructures més ben conservades, i en elles trobem materials anteriors (segurament del III mil·lenni), que anaren a parar a les fosses, al desfer els nivells anteriors.

Pel que hem pogut observar tant en els treballs d'anivellament com durant el procés d'excavació arqueològica, està zona en origen seria clarament una sua pendent (glacis de la Mariola, zona La Baixada-La Lloma-Les Penyes, sobre la Vall, i sobre el rierol de la Rambleta. Esta lleugera vessant que s'observa perfectament encara en aquest moment va ser modificada segurament a inicis d'Època Moderna, abancalant tot aquest territori i obviament modificant-lo. Tot açò va provocar que els abancaments afectaren els diversos jaciments que hem pogut localitzar en aquesta zona. També indicar que les noves tècniques molt més agresives han afectat una part del que restava (sobretot les estructures més superficials). La major potència de material sedimentari quaternari en la zona

Estructures 10 i 11.

més deprimida de la parcel·la 10, i de la zona fa que justament en esta franja s'hagen localitzat bona part de les estructures (encara que retallades), ja que al capdamunt troben el tap quasi superficialment.

El seguiment efectuat conjuntament a l'excavació ha deixat clar que estem davant d'un jaciment, o millor de variats, de cronologia molt àmplia i que es troba molt afectat tant per la successió d'establiments i també pels treballs d'abancament i les feines agrícoles. Pensem que allò que més ha afectat els jaciments de la Casa Glòria, han estat els abancaments i els treballs d'anivellament per a fer-los.